

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 22 jaan. 1975

Nr. 6 (3995)

17. aastakäik

Lundi E. Maja OSTULEPING kirjutati alla

LUND (EPL) – Lõuna-Rootsi eestlaskonnale kujunes ajalooliseks tähtpäevaks 9. jaanuar, kuna sel päeval toimus uue Eesti Maja ostulepingu sõlmimine. Ostu-müügi lepinguga, millele alla kirjutasiid Lundi linna (kommuni) ja A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja esindajad, läheb lõplikult eestlaste valdusse ja eestlawtel tuleb ostusumma, kr. 200.000 tasuda 1. märtsil, mis on ka ametlikuks kinnisvara ülevõtmise tähtpäevaks. Teatavasti on müügi ümber olnud poliitilisi lainetusi ja linnavalitsust on süüdistatud hoone "realisatsioonihinna" eest müümises. Suur sotsiaaldemokraatide ajaleht "Arbetet" nimetas üleandmisetseremooniast pahatahtlikult "jippo'ks" ja ei saatnud oma esindajat kohale, kuigi kõi ajalehed olid kutsutud.

Seega on teostunud eestlaste ühispingutuste viljana oma rahvusliku kultuurikeskuse loomine Skåne südamesse

Lundi. Peale Stockholm'i ja Göteborgi on see kolmandaks Eesti Majaks Rootsis. Sünnimas algas asjaosaliste

kogunemisega Lundi linnavalitsuse koosolekute saali, kus neid vastuvõttis linnaapea (kommuni juhatuses esimees) Gösta Lindeberg. Temaga oli kaasas linnanõunik (kommunärråd) Lennart Ryde, kes on linna Kinnisvaraameti esimees, selle abi Rune Linder ja Åke Lindblad, kui Juriidilise osakonna ja kantseleijuhataja abi. AB Eesti Maja Töötöimkonna poolt olid kohal: juhatuses esimees Rein Asu, asjaajaja-direktor Lembit Aring, sekretär Eeva-Merike Kangro ja majandusjuht Madis Laas. Samuti oli ilmunud juhatusliige Herman Oodik (Helsingborgist) ja Revisjoni komisjoni poolt Aleksander Sagim (Malmöst).

Peale selle, kui pooled olid võtnud istet suure koosolekute laua taga, pöördus linnaapea Gösta Lindeberg lühikese kõnega juuresolijate poole. Ta märkis, et eestlastel on põhjus olla tänava rõõmsad Lõuna-Rootsis. Lundi linnaomavalitsuse sõbraliku vastutuleku tõttu on meil tänava võimalus allakirjutada ostulepingule, mis annab meile sobiva kinnisvara meie eesmärgi teostamiseks.

Linnapeale vastas Eesti Maja juhatuses esimees Rein Asu, kes märkis, et eestlastel on põhjus olla tänava rõõmsad Lõuna-Rootsis. Lundi linnaomavalitsuse sõbraliku vastutuleku tõttu on meil tänava võimalus allakirjutada ostulepingule, mis annab meile sobiva kinnisvara meie eesmärgi teostamiseks.

Edasi kõneleja andis ülevaate eestlaste kultuurilistest tegevustest Järg lk 7

Ostu-müügilepingu ülevõtmine Lundi linnaapea Gösta Lindebergi poolt AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja asjaajaja-direktor Lembit Aringult. Juures on, vasakult, linnaapea taga, Eesti Maja juhatuses esimees Rein Asu, keskel juhatusliige Herman Oodik ja paremal linna juriidilise osakonna juhataja abi Åke Lindblad. (EPL foto-Toomas Asu)

Okupantide "hääl" sekkus SvD balti VAIDLUSSE

Svenska Dagbladet "tulipunkti" käiv vaidlus balti eksilgruppide ümber, mille algatas lätlane Karlis Goppers, on inspireerinud ka okupantide "hääl" vaidluse sekkumise: nõukogude pressiaagentuuris Stockholmis töötav lätlane Nikolajs Nejlands ruttab toetama põgeniku Goppersi teesi, et balti eksilgrupp "elab külma sõja mälestustes" ja antikommunismis, millest vaba on ainult "uus generatsioon" ja ruttab selle teretunud abiga ründama balti eksilorganisatsioone, kes kõike valgustavat vildakalt. Samas numbris läheneb balti eksilide seisukohalt küsimusele Läti Kesknõukogu liige Rainis Cedrins ja lugejakirjade all rootslaste seisukohalt Hans Karlgen.

Rainis Cedrins konstateerib, et rootsi poliitilises debatis ikka rohkem ja rohkem mõõda minnakse Baltimaade ajaloost ja praegusest oludest. Ta otsib aga põhjusi teisel pool Goppers 21. detsembril artiklis:

– On olemas mitmesuguseid tõendeid Rootsi valitsuse ükskõiksusest balti huvide ja iseseisva Baltikumi vastu. Euroopa julgeolekukonverentsil Helsingis a. 1973 tegi tookordne välisminister Krister Wick-

mann kaks avaldust, mis kannatavad tõepoolest vastakuti seadmist:

"Katsed muuta neid ideoloogilisi ja poliitilisi piire, mis on tekkinud pärast sõda Euroopas, Järg lk 7

N. Liit ütles üles kaubalepingu USA-ga

Nõukogude Liit ütles üles USA-ga sõlmitud kaubalepingu. Kreml märgib, et ameeriklaste poolt seatud tingimused olid vastuvõetamatud, kaasaarvatud juutide väljaränna küsimuse otsene sidumine kaubandusega. See on selge püüe sekkuda N. Liidu siseasjadesse, leiab Kreml.

Ameerikas tolgitud kaubalepingu ülesütlemisel selgub, et Brežnev alles nüüd oli sunnitud tunnustama, et ta tegi vea, kui ta 1973 kirjutas koos Nixoniga alla printsiplepingule.

N. Liidus aga öeldakse, et Brežnevi otsus tähendab seda, et Sovjetli poliitika on kindel ja

juhtne. "Brežnev sirutas suhete rihmas rünnak välja käe, soovides koostööd ja kompromisse. Selle asemel aga esitati talte tingimusi, mis ei olnud vastuvõetavad", öeldakse N. Liidus.

Moskvas peetakse peale selle veel võimatlikuks, et lepingu ülesütlemine oli teatud protest Järg lk 7

EPL

PAHUKSIS?

Kolmapäeval, 22. jaan. 1975

N. Liit ütles üles kaubalepingu USA-ga, kuna kongress vastasseaduse oli sisse kirjutanud tingimusi, mis käsitlesid humansemat väljarännupoliitikat Nõukogude poolt kui eeltingimust "enamsoodustatud kaubanduspartneri" seisundi saamiseks.

See ülesütlemine ei tulnud päris üllatusena, kuna Kremli hää muutus pärast selle, kui USA-s oli teatavaks tehtud venelaste järeleandmine juutide väljarändamise küsimuses (suuliselt oli lubatud 60 000-list aastakontingenti), erutatuse, tõrjuvaks ja otse vaenulikuks. Kissinger püüdis kongressi ja massmeediumeid kogu aeg manitseda, et nad "vene si-seasjadesse ei segaks", tundes Kremli prestiižihümnust ja kartusi, et välismaal võiks lubaduses näha kommunistliku kolossi mõjutatavust välispoliitika.

Ja paistab, et just prestiižihümnused kujunesidki otsustavaks ülesütlemisel — oma aatekaaslaste mõttemaailma hästitundvad punahimulased on samuti lugenud venelaste irratsiooni peapõhjusteks asjaolu, et ameeriklased n. n. suulise kokkuleppe välja pasundasi ja maailmale teatavaks tegid kui omapoolse võidu. Kremi aga ei kannata kapitalistlikke võite avalikkuse ees ja loogiliseks sammuks oli pakutud soodustest loobumine. Seda eriti teadmises, et tekiv šokk loob olukorra, kus just USA etida ärringkonnad ja demokraatlik maailm ruttavad Washingtoni mõjutama, et venelaste "õiglasele vihale" järele antaks ja tingimused kõrvaldataks.

See efekt on täielikult saavutatud ja iseloomustav oli, et ülesütlemise teadaandjaks USA ja kogu maailma avalikkusele oli välisminister Kissinger ise, tehes seda sellises toonis, et "kas ma ei ütelnud", ja kaudselt süüpinka seades demokraatliku senaatori Jacksoni (üks võimalikke selle erakonna presidendikandidaate) ja oma erakonnakolleeži Javitsi, kui humanseusenoote esitamise eestvõitlejad ja läbiviijad kongressis.

USA mõjukad ajalehed küsivad murelikult, kas USA on nüüd N. Liiduga pahuksis ja sobimuspoliitikast ("detente") ei jää midagi järele, kas koguni "uus külm sõda" on algamas? Taolisi küsimusi esitatakse kogu lääne maailmas, kus mul-

du ollakse nii süüme kadust humanseusprobleemides ja kus kunagi ei võeta omaks, et näit. vabaduste nõudmine lääne diktatuurides ja huntades oleks nende siseasjadesse segamiseks. Isegi UNO on jooksval lindil teinud sellesisulisi otsuseid. Nüüd aktspteeritakse pikemata Kremli väide, et inimlikkuse ja liikumisvõimaluste probleemid on rangelt N. Liidu siseasi ja muidu nii hooliga maailma südame tunitust mängivad rootsi suurajalehedki on samal liinil.

Kui Nõukogude diktatuur avaldab oma pahameelt, siis on kõik valmis lõmitama ja tunnistama isegi seda, et Solzhenitsõni "Gulag arhipelaag" on päriselt Nõukogude siseasi. On arusaadav, et selline reaktsioon valmistab vaid pinda uuteks järeleandmisteks lääne poolt.

N. Liidu poolt ülesüteldud kaubaleping tähendas õieti suurimat seni tehtud järeleandmist N. Liidule: USA, andes Moskvalle enimsoodustatud kaubanduspartneri positsiooni, oli valmis sellega venelastele andma kõiki nende soodustusi, mis teiste lepingutega on antud USA vanadele kaubanduspartneritele ja sõpradele. Veel enam: venelased pidid saama pikajärgi krediite ameerika moodsa tehnika ostmiseks, mida nad hädasti vajavad ka praegu veel oma eesmärgi saavutamiseks mõda minna USA-st.

Kui nüüd leping üles üteldi, siis võitis Moskva, kes senini on mitmekordsest rohkem kaupu saanud USA-lt kui USA venelastelt, väljast vaadates riski. Riski, mis kohe väheneb teadmises, et pärast USA uue poliitika avamist on kogu muu läänemaailm pakkumas samu kaupu ja samas kvaliteedise, eriti Lääne-Saksamaale. Järele jäi seega vaid risk, et USA avalikkus ei reageeri, nagu oli ettearvestatud.

Reaktsioon on senini arenenud Moskvalle soodsalt ja ka Kissingerile, kes iga hinna eest püüab jätkata oma lähenemist. Tõenäoliselt osutub see võimalikuks, kuid nüüd juba rohkem kui enne Moskva tingimustel, s. o. kui USA tõmbab saba jalga de vahele ja loobub nii "humanseusete tingimustest" kui võimaliku muustki.

Ford ja Kissinger on aga kahtlemata vahepeal morganud, et kõik "sobimused" kommunistliku kolossiga on ajutised ja "lahtised", olgu nad siis sõlmitud ainult suuliselt (loe salajaselt, mida avalikuks ei tohi teha) või kirjalikuks. Kogu maailma kapitalistlikud ringkonnad unistavad suurtest äridest kommunistliku maailma ülesehitamisel ja Siberi koloniseerimisel. Need lootesed ei ole midagi uut. Realiseerimine toimub aga Kremli tingimustel, kes püüdle selle poole, et kasvatada kapitalistliku maailma tõotuste sõltuvust tema nuketest.

Araablase abiga õnnestus venelastel segadusi tuua kogu lääne majandusse ja kui nüüd lääs otsib abi vene turgudest, siis annab see muidugi venelastele uusi põldlärivikeerumise võimalusi tulevikus.

Sellest vaatevinklist paistab "uus külm sõda" vähemalt esialgu ebatõenäolisena. USA ja lääne uus poliitika on liialt

VÄLISKOMMENTAAR

Võitlused Vietnamis

22. jaanuaril mõõdu kaks aastat Vietnam relvarahu allakirjutamisest Pariisis. Tegelikult pole relvad seal kunagi täiesti valkinud, väljarvasesimees, kuus nädalat pärast Pariisi-lepingu sõlmimist. Lepingu enese paljudest punktist on ainult kaks leidnud täitmist: ameeriklastest tagavangide vabastamine ja ameerika vägede tagasitõmbamine Vietnamist. Muudes osades jäi lepingu barele, kuna kommunistlik agressioon nähtavasti ei tahtnud loobuda Lõuna-Vietnami anastamise pärast. Põhja-Vietnam ei mõtelnud üldse oma vägede tagasitõmbamist, vaid hoopis vastupidi, hakkas neid isegi aegamööda tuua uute väekondide kohaleaatmisega, hoolimata Ühendriikide ja Lõuna-Vietnami korduvatest protestidest.

Kujunes olukord, mida tabavalt nimetati "relvarahusõjaks". Rahvusvaheline kontrollkomisjon osutus teovõimetuks, mispärast Kanada lahkus aegsasti selle koosseisust. USA välisminister Kissinger peidi lõpuks nentima, et Põhja-Vietnami vägede kohalolek Lõuna-Vietnami näitab, et Hanoi sõjaväeline ähvardus püsib edasi. Ei kulunudki palju aega, kui võitlused puhkesid isegi kiiredamad ja verisemad kui mitmete varasemate sõja-aastate kestel. Lähsegi langes võitluses Lõuna-Vietnami mõlemalt poolt kuni 14 inimest päevas. Saigoni valitsuse teadaande kohaselt kaotas ta 1974. aastal surrutena 15 000 ja haavatuna 57 000 meest. 1973. aastal olid vastavad arvud olnud 12 000 ja 53 000. Vastaspool on 1974 olnud 62 000 langenut, 42 000 vastu aasta varem. Kommunistliku FNL-raadi teatas omalt poolt samal ajal, et ainult 1974. aasta jooksul olid 225 000 lõunavietnami sõdurit rivist välja löödud, milline arv on ilmselt liialdatud.

Toodud arvud annavad siiski väga masendava pildi ligemale

EKK aasta-päev ooperiterrassil

Alfred Pisuks esineb

Pühapäeval, 26. jaan. kell 15.00 toimub Eesti Kultuuri Koondise 13. aastapäeva tähistamise koosvõlbimine Operaterasseni pidu saalis.

Esinevad Lehti Aug (sopran), Alfred Pisuks (viul), klaveril Hilma Nerep-Mossin ja Harri Klisk. Kohvilaud, kunstiloterii ja tants Rein Tubina orkestri saatel. Koosviibimisel tehakse teatavaks 1975. a. Els Kaljot-Vaarmani Sihtkapitali stipendiumide ja EKK Kultuurfondi toetuse saajad. Pääsmed ja eelregistreerimine toimub EKK büroos, tel. 11 31 16.

kasulik N. Liidule, kes küllaltki teadlik on, et ainult läänedemokraatiade tehnoloogiale võib teda tõsta välja mahajäämusest ja sellega anda talle võimaluse juba tõsisemalt valmistada nendele haju kaevamist, nagu lubas äripel Hrushtšov.

KLA

kahest "relvarahu" aastast. Pealegi tuleb siia lisada hulgaliselt kannatanud eraisikuid ja lugematuid tuhandeid uusi põgenikke sõjatule eest. Olukord on mõõdundu aasta/detsembrist peale hakanud muutuma üha pinevaks seoses FNL-i ja Põhja-Vietnami vägede ettevalmistusega ofensiiviga suurenemas ulatuses. Selle algust märkis kommunistlike operatsioonide elavnenimine Mekongi jõe deltas edela pool Saigoni eesmärgiga kiskuda sinna Saigoni valitsuse tähelepanu, kuna Mekongi delta on teatavasti Lõuna-Vietnami suurim viljaait riisilväljade näol. Tähelepanu kiskumine sinna pidi teistest küljest soodustama FNL-i ja Põhja-Vietnami vägede ofensiivi Põhja pool Saigoni, kus neil uue aasta esimesel nädalal läks korda alustada Phuoc Long maakonna pealinn.

Kuna kommunistidel oli juba varem ülemvõim Tay Ninh ja Binh Long maakondades, siis Phuoc Longi lisamisega neile saavutati üsna suur enamvähem kokkuvõlv territoorium Saigonest põhja ja loodesse, vastu piiri Kambodžaga, kuhu ulatab välja ka kurikulaus Ho Chi-minhi rada, mis on olnud ameeriklaste jaoks Põhja-Vietnami vägedele juba paljude aastate kestel. Nõnda jääb ainult küsida, kas kommunistlikud agressorid kaotavad teepoolest üli suurofensiivi Saigoni enese vallutamiseks? Saigoni valitsus omalt poolt peab seda tõenäolikuks ja on seepärast palunud Ühendriikidelt abi sõja-

varustuse näol. Palvet õigustatakse sellega, et Nõukogude Liit ja Puna-Hiina on jatkanud Põhja-Vietnami sõjalist varustamist ka pärast relvarahulepingu sõlmimist Pariisis ligemale kaks aastat tagasi.

Abiandmine Lõuna-Vietnami le on aga USA valitsusel teatud raskusi, kuna presidendil ja kaitseministeeriumil eelarve ettepanekud "sõjaväeliseks toetuseks" soovitud kujul on arutamisel senatis ja esindajatekojas tugevasti kärbitud — mõõdundu aasta 1 miljardi 200 tuhande dollari asemel ainult 700 miljoni dollari. Selle tagajärjel on Lõuna-Vietnami olukord muutunud raskeks nii õlitagavarade kui soomusmasinate ja laskemoona poolest. Puudus annab ennast loomulikult seda rohkem tunda, et kommunistlik ofensiiv on teepoolest käigus ja võib muutuda ohtlikuks kogu Lõuna-Vietnami. Seda silmas pidades on president Ford esitanud kongressile uue nõudmise lisasummade määramiseks Lõuna-Vietnami abistamiseks vähemalt 300 miljoni dollari suuruses. Sellega tõuseks kogu abiandmine 1 miljardi dollarini.

Ühtägu sellega on Kagu-Aasia veelesse saadetud ameerika kaks suuremat lennukandjat, kuna mitte ainult Lõuna-Vietnam, vaid ka Lon Noli valitsus Kambodžas on ohustatud rohkem kui kunagi varem. Viimane sõna kõiges on nüüd ütelda Ühendriikide kongressil.

A.K.

Ei jõutud ühise esindaja juurde rootsi töögruppis

Koolide ülemvalitsusest teatati aastavahetusel Esindusele kavatsust moodustada töögrupp, et planeerida regionaalsete kultuurikonverentside korraldamist Sisserändajate Uurimiskomisjoni peatepanekus esitatud ettepanekute ja ideede toostamiseks. Töögruppil kavatsesatav kutsuda esindajad mõnedest vahaharidustöö liitudest, rahvalühikoolidest, maakondlikest haridusliitudest ja sisserändajate organisatsioonidest.

Teates mainiti, et vahaharidustöö liidud Abf ja Vuxenskola, Rahvalühikoolide Õpetajate Ühing, Soome Ühingu Liit Rootsis, Sisserännu Valitsus ja üks maakondlik haridusliit (T-lääns) on suutnud positiivselt töögrupi loomise mõttesse. Sisserändajast soovilakse saada üks esindaja igast rahvusgruppist.

Eestlaste esindaja väljaselgitamiseks oli Koolide Ülemvalitsus peale Esindust pöördunud E. Komitee ja Balti Instituudi poole, sooviga, et mainitud kolm omavahel leplik kokku ühe esindaja suhtes.

Järeleparimisel Koolide ülemvalitsusest selgus, et sellekohase menetluse soovitajaks oli Sisserännu valitsus, kes vahendas ka vastavad aadressid.

Esindus ooneeris kohe selle menetluse suhtes, tuues m. h. ette, et Balti instituuti kõrvutamane Esinduse kui ka E. Komiteega on meelevaldne samm, kuna instituut — esimees Bruno Kalhns, sekretär Imant Rebane — ei esinda mingil viisil eesti vähemust.

Vastukaaluks soovis Esindus nii oma kui Komitee esindaja aktspteerimist ja tegi ka Komiteele ettepaneku saada ühine vastus Koolide ülemvalitsusele. E. Komitee soovist soovis, et Esindus toetaks nende esindaja määramist ja loobuks soovist olla ise esindatud.

Kolmapäeval 15. jaanuaril toimus kolme nimetatud organi esindajate koosolek E. Komitees, kus Balti instituudi esindaja Imant Rebane toetas E. Komitee kandidaati Heinrich Marki. Esindus jäi oma kandidaadid, bürojuhataja Ahti Pae juurde, millest ka teatati Koolide ülemvalitsusele.

KOHTIME BALL!

AEG: Laupäev, 8. veebruar 1975 kell 19.00

KOHT: Strand hotelli peoruumid, Nybrokajen 9, Stockholm.

HIND: 45.— krooni (külm taldrik, õlu, kohvi, kirev kava, tants ja muu meelelahutus).

LAUD: Etretellimise viimne kuupäev on 3. veebruar. pr. L. Puusepp — tel. 0758/148 41 pr. E. Truuvet — tel. 08/88 97 53

RIIETUS: Frakk-smoking-tume üldkond

KORRALDAJAD: Stockholm Eesti Naiskoor Stockholm Eesti Meiskoor Stockholm Eesti Teater

KÕIK VÄGA TERETULNU!

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kokla
Vastutav välisajandaja
(ansv. ulor)
Arvi Moor

Toimetuse ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1. r.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/147 72
Tellimispostigra nr. 15 87 70-0
Kunhutusarvete postigra 60 50 00-0

Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 187.—
Termin (4 kuud) kr. 68.—
Kuu kr. 18.—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirans
Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Prof. dr. teol. Arthur Vööbus.

Prof. Vööbus avastas senitundmatu üriku vanimaist seadusist

NEW YORK (VES) – Neli päevi ilmus trükitis teos pealkirjaga: "The Synodicon in the West Syrian Tradition", kahes köites, milledest esimene sisaldab süüriaakeelset teksti originaal (280 lk.) ja teine ingliskeelset tõlget (270 lk.). Teos on avaldatud Louvain ülikooli poolt Belgias. Teose autoriks on meie rahvusvaheliselt tuntud teadlane prof. dr. teol. Arthur Vööbus. Tegemist on väga erakordse sündmusega. Sellise dokumendi olemasolust ei olnud vähimatki vihjet senitundmatu ajaloolisest allikast, nõnda et see avastus tuleb täieliselt üllatusena.

Veel suurem on üllatus, mida valmistab selle avastuse sisu. On otse usumatu, kuidas see avastus teadust rikastab. Päävavalgele toodud allikas moodustab ulatusliku kogu seadusi, alates II sajandist kuni XII sajandini, haarates seega tuhandeaastast perioodi. See on korpus, mis hõlmab senitundmatuid süüria, rooma, bütsantsi ja islami seadusettehvi. Selles on ka säilunud allikmaterjal, millel eriti suur tähendus rooma õiguse ajaloo uurimisel orientis.

Kuna avastatud ürikuks on tegemist seadusnormidega, seega oma iseloomult objektiivsete materjalidega, siis on sellel kui esmaklassilisel materjalil hindamatu tähtendus. Uut valgust langeb siit paljudele uurimistele, nagu ajaalugu, kultuuriajalugu, kirjanudajalugu, vaimukultuuriajalugu, ühiskonnateadus, sotsiaaliajalugu, haldus-õigus, filoloogiline jne.

See korpus on nii ulatuslik, et käesolev väljaanne moodustab ainult esimese osa avastatud allikast. Kolmas köide (süüriaakeelne originaaltekst) ja neljas (ingliskeelne tõlge ja registrid) lähevad ladumisele.

Autor on selle avastuse teinud oma senini lakkamatul otsinguteel Tur Abdini mägestikus, Vani järve piirkonnas, Armeenias ja Pärsia piiride lähedal. Oma peidukoha oli

see käsikiri leidnud Zafarani kloostris, mis oma nime saanud nendest lohkavatest safrani-väladest, mis kord aegadel, mil see väga suurt osa etendas, seda ümbritsesid. See on ainus klooster, mis selles piirkonnas on üle elanud purustuste ja hävingu tormid. Selle kindlusega seadused müürid on ka kaitsnud kirjanuduslike aardeid, mis enam kusagil mujal ei ole säilinud.

Mulle on tähtis, et eesti teadusele langeb osa ajaloolise uurimise aliklaasi sellisel viisil rikastada.

16.000-KROONINE KULTUURAUHIND

Korp. Sakala aastapäeval Torontois toimunud Samuel Koogi mälestusfondi üsaldusmeeste kogu koosolekul otsustati fondi kultuuriline-kirjanduslik auhind 2500 dollari (üle 10.000 krooni) anda prof. Arthur Vööbusale teadusliku seeria "Papers of the Estonian Theological Society in Exile" toimetamise, koostamise ja väljaandmise eest. See korp. Sakala käsutuses olev auhind on suurim, mida paguluses on välja antud kultuurauhinna. Auhinnatud sarjas on ilmunud üle 20 köite uurimustekste inglise, saksa ja prantsuse keeles ja selle ilmumine jätkub prof. Vööbus toimetamisel.

Tegemist oli ühtlasi esimese auhinna määramisega Samuel Koogi fondist.

RALLIKÜSIMUS

Teate puhul, et tulemas on kooride ja näitlejate ball, ei ole mul selge, kuivõrra see pidu on määratud ainult vastavate kooride ja teatri liikmetele, või on see avalik? Kui see nii on, palun lähemalt informatsiooni, näit. kas võib tulla ka tumeda ülikonnaga, kui riidekapis ei ole frakk ega smokingit?

Ballihuviline

VASTUS: Ball toimub laupäeval, 8. veebruaril algusega kell 19 ja see on avalik, seega mitte ainult kooridele ja näitlejatele. See toimub Strand Hotelli piduruumides, Nybrookajeni käes. Osavõttu hind on kr. 45 (mille sees on kilm taldrik, õlu või jook, kohvi ja muidugi tantsuorkester). Avastus osa jookide baar. Meelelahutuseks pakutakse kirevat programmi korraldajatele muude meelelahutustega. Lõundate tellimise: Elise Trumvet, 06/88 97 53 või Lola Pussopp, 0728/145 41. Riiketus: frakk, smoking või tume ülikond. Ülemine toetulemaast nii noortele kui vanadele!

KOORID JA NÄITLEJAD

DN Baltikumis:

Tehase direktor teenib kaks korda rohkem kui sama tehase tööline

Dagens Nyheteri kaastööline Per Sjögren on oma artikliseerias Baltikumi kohta jõudnud Leedusse. Säl kõneles ta Algikdas Didjulise, kes on direktor Vilniuses paiknevas pumbatehases. Per Sjögren mainib, et Didjulis andis talle täpsemaid andmeid N. Liidu palgadhingli kohta kui ükski teine enne teda. Igal juhul selgus, et Didjulis teenib peaaegu kaks korda rohkem kui töölised tema tehases. Nimelt koosneb kätise juhataja palk mitmest osast ja kui neid liita, siis selgub peagi, et vahe juhatajapalkade ja töölispalkade vahel on suurem, kui paljud direktorid seda öieti tahavad tunnustada. Juhatajate palgad olenevad suurelt osalt sellest, kuidas ettevõtteid hooldatakse.

Direktoril on kõigepealt 300 rubla kuus kindla põhipalgana. See vastab umbes 1800 kroonile, kuna vahetuskurss rubla-krooni on 1:6. Sellest summast on 50 rubla ekstrahüvitus, mille Didjulis saavutab vastava ministri nõusolekul tubli töö eest.

Ja kui tootmisplaan täidetakse, saab direktor veel 40-protsendilise palgaliisa ehk 120 rubla kuus. Peale selle võib ministri teada autasustada nelja kuni kuue ekstra kuupalgaga, eeldusel et plaan on täidetud ja kvaliteedinõuded täidetud.

Direktor Didjulis on jutustanud DN-korrespondentile, et viimase kahe aasta jooksul on ta saanud kuus ekstra kuupalka. Nii et tal on öieti raha rohkem kui vaja, ütleb direktor.

Per Sjögren mainib, et kiirelt kalküleerides nähtub, et direktor teenib keskmiselt 600 rubla kuus, mis on N. Liidus väga hea palk. Kuid kapten mõnel halti kalatrasleril võib saada 700 rubla kahe nädalaga kui olukord on eriti soodne ja teatud tippuudel võivad inimesed ühes Vilniuse lähedal asuvas riiklikus põllumajandis teenida 600-700 rubla.

Ka N. Liidus on olemas palgavahed, kuid need pole niivõrd suured määrad seotud sotsiaalsest astmestikuga kui Rootsis, ütles Sjögren. Peale selle omab direktor N. Liidu aladel nähtavaid ja mitte nähtavaid eeliseid. Tal on parem töökaskkond kui produktisioonis olevatel inimestel ja peale muu ergutis, mida annab tunne omada võimu.

Osad töölised on tükipalgad, teistel kindlad palgad. Akorditöö annab kuus kuni 350 rubla kuus preemiatega, millelgi antakse siis kui produktisioon laabub hästi või ületab kvaliteedinõuded.

Kindlapalgallised töölised teenivad kuus 200-240 rubla, kusjuures lisanduvad preemiad plaanitöömise ja kvaliteedi eest. Preemiad jagatakse välja vastavalt tehnikajuhataja otsusele.

Insenieridel ja tehnikatel on kindel palk, kuid peale selle samuti preemiad ja ekstrarummad individuaalsete panustuste eest. Nende alpalgad on 120 rubla kuus ja tõusevad seejärel. Kindlale palgale lisandub kuni 50 protsenti preemiatega näol.

Didjulise ettevõttes on läbi viidud süsteem kolmetalikulmenda kuupalgaga, kuid suurus oleneb teenistusaastate arvust. Kes on olnud ettevõttes rohkem kui seitse aastat, saab täie ekstra kuupalka ja isik, kes on töötanud rohkem kui kaks aastat, saab 30 protsenti.

Ekstra kuupalk on seega üks moodustest kuidas töötajate tahtakse palgal hoida, ja see ongi üks suurematel probleemidest, kirjutab DN-korrespondent.

Direktor Didjulis märgib, et pool töötajast tema tehases on 18-20 aastat. Noored võetakse vastu otsekohe pärast kaksikanda, kinnendades vii ühetalikulmenda klassi lõpetamist, misjärel neid õpetatakse välja. Võetakse vastu 600 noort aastast, kusjuures tootajate arv on 600. Tehasesse jäädaakse paariks aastaks, misjärel jätkatakse õpinguid.

Direktor on Sjögrenile öelnud, et

Vilniuses on olukord tööturul katastrofaalne. Kergem on saada insenere ja tehnikuid kui töölisi, peale selle on inimeste n.ö. import võimatu. Seepärast ehitab ettevõtte 70 uut korterit aastast, on ehitatud ujuja ja teisi sotsiaalseid asutusi. Ettevõtte on ja sunnitud võistlema teiste linna ettevõtetega inimeste pärast ja muudugi tahetakse neile pakkuda paremaid tingimusi.

Kõik kõrgem haridus N. Liidus on kvoteeritud ja peab vastama arvestatud vajadustele. Kuid produktisioonis olevatele inimestele antakse ergutist ja soovitud oma haridust täiendada, eesmärgiga ajaga kaasas käia ja ka avansseerida.

Tulemuseks on kiiresti kulgev hariduslik plahvatus, mistõttu on muutunud üha raskemaks saada inimesi füüsiliselt rasketele ja keerulistele töödele. Didjulis on DN-esindajale öelnud, et ainsaks võimaluseks antud juhul on palka-

de tõstmine nii kõrgele, et töökohad muutuvad tagaotsitavateks ja saavad n.ö. prestiiži.

Lõpuks on direktor maininud, et aastast lahkub tema ettevõtte 10-11 protsenti tööliskadrist, mistõttu ettevõtte on püüdnud anonüümsete ankeetküsimustega kätte saada põhjust. Kuid juba nüüd on teada, et peavaenlaseks on õpinud, sõnas direktor Didjulis Per Sjögrenile. (EFL/JA).

Ann Arboris USA-s suri 23. detsembril Sergei Maripuu, sünd. 25. juunil 1902 Kogula vallas. Clevelandis, Ohio osariigis suri 2. jaanuaril Karl Müller, sünd. 19. mail 1899 Tallinnas.

Eimhurstis, Illinoisi osariigis suri 3. jaanuaril Julie Sternfeldt, n. n. Kask, sünd. 25. oktoobril 1894 Tartumaal.

Torontos suri 4. jaanuaril Olivia Beata Vasni, n. n. Tacchella, sünd. 12. jaanuaril 1925 Tartus.

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKIA DAGBLADET

Valimiste lõplik tulemus

Külg Arbetarenis: "EPL kohtlemine on SKANDAALNE diskrimineerimine"

Idia ja Kadi Soome

Valimistulemused selgitamas

Punase valli vahuduse

Tehke oma sugulastele ja sõpradele kel veel puudub eesti ajaleht

KINGITUS

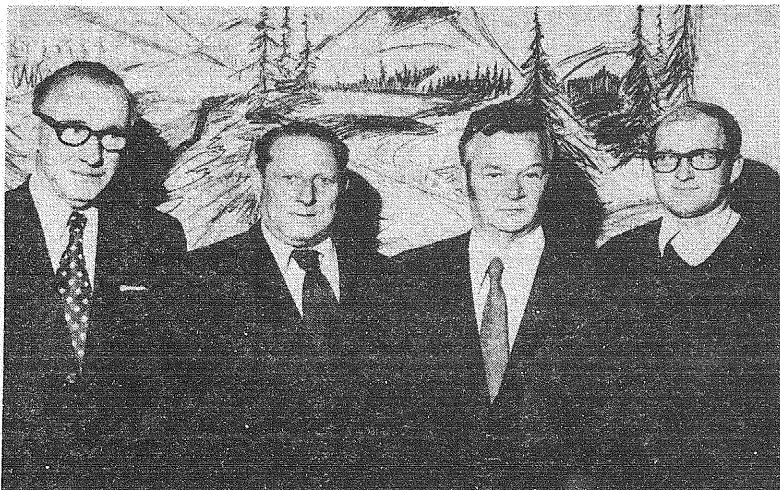
tiheda kontakti näol eestlusega mida võimaldab

EESTI PÄEVALEHT

Kinkokaarti Eesti Päevalehtele saab tellitult: Box 667, 101 29 Stockholm 1 või tellitult telefonil 08/21 84 46

Kooride ja näitlejate ball 8. veebr.

Stockholmi Eesti Naiskoor, Stockholm Eesti Meeskoor ja Stockholm Eesti Teater korraldavad laup., 8. veebruaril algusega kl. 19 avaliku balli Stockholm Strand-Hotelli piduruumides Nybrookajeni käes. Osavõtu hind kr. 45 (kaasa arvatud kilm taldrik, õlu, viileivad, jook, kohvi, orkester). Ballisalis on avatud baar jookide ostmiseks. Korraldajad esitavad kireva kava ja mitmesugust meelelahutust. Lõundate ettevalmistamine: pr. Elise Trumvet, tel. 06/88 97 53 ja pr. Lola Pussopp, tel. 0728/145 41.

Mehed, kes Kanadas eestlaste suusatamisoskustele on tähelepanu koondanud — vasakult H. Raigna, A. Purje, L. Saar ja J. Purje, kõik praegu instruktoreid Ontario Murdmaasuustamise Liidu juures.

Eestlased pioneerideks Kanada suusaspordi alal

TORONTO (EPL) — Toronto murdmaasuusatajad ootavad pikisilmi värsket lund võimaldamaks oma meelisalal sportida. Kuid Toronto eesti suusaspordilased on mitu aastat olnud tegevad Ontario provintsi murdmaasuusatajate liidu organisatsioonil, nite murdmaasuusatajate instruktoreid kaadri väljaõpetamisel ja kulutavad aastaid, et murdmaasuusatajate jaoks võrdse kohe mäs suusatajate kõrval, kei seni on o-

Ernesaks sai tiitli "kangelane"

Aastavahetusel anti Tallinnas heelloojale ja riikliku kutselise meeskoori dirigendile Gustav Ernesaksale "N. Liidu sotsialistlikku töö kangelase" tiitel teenete eest muusikakunsti arendamisel — varem oli Ernesaks "N. Liidu rahvakunstniku" nimetuse kandja.

Pidulikku "kangelaseks 100. aastapäeva" korraldas 31. detsembril Ülemnõukogu presidiumi esimees Arno Voder, kes üle andis ka tiitli juurde kuuluvat Lenini ordeni ja "Sõja ja vaas" kuldmedali. Tse- remoonia juures oli ka okupatsioonivõimude kõrgeim mees, partei peasekretär Ivan Kabin.

'Kauged rannad' küps Toimub ka ringreis

Ettevõtlusloosid Marcel Pagnoli näidendiga "Kauged rannad" hakkavad lõpule jõudma. Põhna Studio tahab seekord eestlaakonnale pakkuda midagi täiesti vastandlikku. Näidend, milles juba Eestis meele suurnäitleja Paul Pinnal oli hiljuti, on viimistletud ja saab rambivaigust nägema veebruaril kuu algupoolel.

Rõõmustaval kombel mängivad näidendi kaasa meie "tavalliste" näitlejate kõrval operetitiitli Mari Kamp-Boraeus ja meesosalistest Elmar Nerep. Kui nendele lisada nimed Lea Trepp, Mari Kitman, Justo Komot, Roman Väll, Aleksander Elht, Kristjan Penno, Lauri Nurmisaar ja Peedu Järvi, siis võib loota väga elamusrikkale teatrihüld. Lavastus on seekord noore näitleja Jüri Paul Jürgeni-

nal eelistatud koht siinses talispordi tegevuses. Nüüd on tähtsuse saavutatud, uus keskkorraldus loomis. Murdmaasuusatajate liidu suurt kogemustega suusainstruktorite ülesandele palju ees, et kümneid tuhandeid suusatajate viia.

Kui kümme aastat tagasi olid Ontarios ainult soomlased ja eestlased murdmaasuusatajate harustajad, siis tänaseks on olukord hoopis muutunud. Murdmaasuusatajate liidu eesmärgiks on tähelepanu ja oskustega õpetajad on o- siid. Neid oskusi on eesti suusaspordis. Sügisel alustas oma tööd neljast eesti instruktoriga koosnev rühm, kes õpetavad suusatajate nite, kes saavad omakorda instruktoreiks oma suusaklubides. H. Raigna, L. Saar, A. Purje ja J. Purje on kibedasti töös kõigi soovide rahuldamiseks.

Eestlased asutasid juba aastate eest Eesti Spordiselts Kalevi juurde suusaspordi sektsiooni. Kuid esimese Ontario murdmaasuusatajate klubi asutas H. Raigna ja viimase kolme aasta jooksul on see talispordi haru kanadalaste hulgas tõusu kiirusega arenenud. Ole- masoleval andmel on Ontarios praegu 150 000 murdmaasuusatajate harrastajat, neist vähemalt 100 000 Torontos.

Vaatamata spordiharu suurele arengule, katus sead sportlaste hulka Kanada Suusaliit hoida oma tegevuse raames. Kuna suusaliidu pearühk oli mäesuusatajate, siis

kõrvalharu juhtimisele ei saadud anda küllaldaselt tähelepanu, mis tekitas nurinat, osutus raskeks korraldajale ja maastikusuusatajate toetusel juhtiti tihti hoopis mäesuusatajate viivide.

Mitmed muud ebameeldivad olid tingisid olukorra, et H. Raigna koos abilisega õpetades uues Kanadas suusaklubis "Travellers" selgitas klubi juhatajale oma ideed iseseisva murdmaasuusatajate keskkorraldusloomis. See leidis heakskiitu ja alustati organiseerimisega. Kaasa kutsuti soome ja eesti klubi. See organi- seerimine aga leidis vastuseisu ja ainult sammamult jõuti edasi kuni 1973 sügisel saadi siiski nii kaugele et peeti asutamiskooolek. Uueks organisatsiooniks nimetati "Federation of Ontario Cross Country Skiers" (Ontario Murdmaasuusatajate Liit). Uus organi- satsioon alustas kohe tööd kuu allorganiga, kus väljaõppe toim- konna juhiks valiti H. Raigna.

H. Raignale aga hakkas töökoormus suureks muutuma ja ta kutsus instruktoreina omale abilis- teks tuntud eesti suusatajate A. Purje, L. Saare ja J. Purje. Samal ajal alustati kogu klubide instruk- torite väljakoolitamisega, kes omakorda hoolitsevad algajate väljaõppe eest.

Uus suusaspordisüsteemide liit on leidnud elavat vastukaja küll suusaspordilaste hulgas, küll provintsi valitsuse juures, kus on suu- red maa-alad antud murdmaa- suusatajate uute piirkondade moodustamiseks. Oma toetusi aga andsid mitmed tööstused. Side- mepid ja suusatajate suusatajate vahel on hakanud ilmuma ajaleht "Ontario Cross Country News" (Ontario Murdmaasuusatajate Uudised), kus eestlaste poolt kaa- saantud osale on antud märgata- valt ruumi. Ajaleht aga omasugu- sena on esimees P. Amerikaks.

Praegu on liitumine uue kesko- rraldusloomisega algav. Isegi mäe- suusatajate organisatsioonide murdmaasuusatajate sektsioonid on liitunud sellega. Seoses uue kesko- rraldusloomisega korraldati ümber ka Eesti Spordi-Seltsi Kalevi murdmaasuusatajate sektsioon. Kuna see oli seni võrdlemisi rah- vusvahelise liikmekonnaga, siis muudeti see puht eesti klubiks. Kuid eestlaste elav huvi Kanada suusaspordi aktiveerimiseks on leidnud tähelepanu kogu Kanadas, juba teisteski provintides räägi- takse samasuguste liitude loomi- sest, et spordile enam rõhku panna ja seda kogu rahva spordiks muu- ta.

Brasiilia-eestlaste kokkutulekutest

SAO PAULO (ME) — Sao Paulo eestlaste organisatsioonid on oõ- himõtteliselt otsustanud, üks kord kuu kokku tulla, et vahetada mõt- teid ja koordineerida tegevust.

Eesti Kogudusel on võimalus kasutada Saksa Kirikule kuuluva Heydenreich-Haus'i ruume, mille küllaltki suures saalis on võimalik läbiviia nii kiriklikke kui ka selt- skondlikke üritusi. Oktoobrikuul peeti Heydenreich-Haus'is Palvus, nõukogu esimehe Walter Kenk- mami poolt, Lõukuspõhja märki- miseks. Külalisena võttis sellest osa ka Läti koguduse õp. Jekabs A. Mekss, kes on alati meie koguduse tööle kaasa aidanud. Ta on meie koguduse hoolidaja ja koguduse esindaja siinse Sinodi juures, mis on eriti tänuväärne praeguses olu- korras, kui puudub eesti õpetaja.

Et Eesti Kogudusel Sao Paulos vähe väljajaateld on alalise õpe- taja saamiseks loodab kogudus, et leidub eesti õpetaja, kes oleks nõus misjonärina külastama Lõuna- Ameerika Eesti kogudusi.

Palvusele järgnes koosviibimine

teelaas, mille oli katnud pere- mandad ja Eesti Selts UUS KODU ja Koguduse perenaised, Milna Breyer, Leonore Kullerkupp ja Pauline Lustwerk.

Joh. Liblik, Olev Saukas ja Peet- ter M. Kenkmann, demonstreerisid omadest kogudest valguspilte Tal- linna ja Torontost, kus oli veede- tud unustamatuid päevi.

Ülevaate Tallinna sünist ja aja- loolisest käigust andis Aksella Luts. Alide Slet rääkis omadest viimastest sügavamatel elamus- test, enne kodumaalt lahkumist.

Robert Zirk jutustas lõbusad jahimehejutte ja "tõestundimuid" juhtumid kirjutsas ja palus, et keegi nende lõepäras ei kahleks. Pauline Lustwerk, kelle vanade Eesti laulude tagavara on lõputu, kandis ette laule, mis meil juba ammu on unustuse hõlma vajunud.

Tartus suri 3. jaanuaril Erik Kurrikoff, sünd. 3. detsembril 1921. Rockesteris USA-s suri 4. jaanuaril Johan Saarts, sünd. 6. juulil 1896 Pärnemaal.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									

Ristsõna 3

Paremale: 1-A ilustus 2-A 1. Jaksi roman 2-H raadium 3-A jõulupead 4-A tarvitas sõdur 5-A näistek jalgaide mähkimiseks 6-A mäestik Siberis 5-F ärritatud 6-A mehe ehk naise vanemad 6-G va- stupanu org. Iirimaal 7-A sidesõna 7-D elukutsed 8-A karjumine 8-E ütleb see, kes on kaua oodanud 9-A Hiit peakate 9-D selge 9-G peitus (ingl.k.) 10-A metall 10-E teta 11-A diftong 11-C linn end. Saksaamaal 12-A krtki 12-D ruudu 13-A õeldakse sellele, kel on kiire 13-E diftong 13-G osa nälvikast 14-A erbiim 14-C soust 14-H sinu.

Alla: A-1 kuni 14-B paremale: koeralik B-1 meri Kes-Aasias C-1 vastne D-1 kala E-1 järv Soomes F-1 ingl. tina G-1 on näitleja H-1 saia ase I-1 pagarihoone F-3 kala Riia lase ääres C-4 leitnant H-4 te- ravaks tegema I-4 teta E-8 rahva ässitaja C-7 sammub E-7 telegraafi

tähestik I-7 vihane, kuri D-8 laht Vahemere ääres I-11 küla Pärnu- maal C-12 skama, mis 12-A parema- le E-12 skandinaavia lennuliin H-12 küsimus.

Lahendus 2:

Paremale: 1-A Alhambra 2-A Laaban 2-G Aav 3-A Ford 3-E Haava 4-A ra 4-C ronk 4-G dlm 5-A eri 5-D me 5-F äi 5-H ka 6-A D.A. (Dan Andersson) 6-C kirbel 7-A pal 7-D nell 7-H uu 8-A igit 8-D AP 8-F lend 9-A su 9-C sama 9-G haava 10-A usk 10-D lortus 11-A kaan 11-E seite 12-A eines 12-F taar 13-A anu 13-D die 13-G umb. 14-A pesin 14-F igav.

Alla: A-1 Alfred Pisuks B-1 la C-1 Harri Kilsk D-1 abdoimnaal E-1 ma F-1 B-G 1 raad H-1 Aavik I-1 avat- matud F-2 na B-3 oa E-3 H. Nerep- Mossin F-4 Kibi Larelei B-5 raagus G-5 le H-6 lunastama G-7 Lehti AUG 1-9 su B-11 aine C-11 anus I-11 er A-18 AP D-18 D-1 13-BV.

Lõuna-Rootsi eestlastele kavandatud silmapilk: Eesti Maja ostulepingule kirjutavad alla, vasakult — juhatause esimees tsiv. ins. Rein Asu ja asjaajaja-direktor, tsiv. ökonoom Lembit Aring. (EPL-i foto Toomas Asu)

Lõuna-Rootsi E. Maja müügile oponeeriti ka pärast lepingu sõlmimist

Lõuna-Rootsi kodanline ajakirjandus on suhtunud eestlaste kultuurkeskuse loomise ja Eesti Maja ostu Lundis heastahhikult. Nii kirjutab "Sydsvenska Dagbladet" püev peale ostu-müügi lepingu allakirjutamist 3-veeruse artikli pealkirja all "Kultuurikeskus Lõuna-Rootsi eestlastele", koos plidiga lepingu allakirjutamisest. Leht kirjutab:

— Silmapilk neljapäeval, kui ost oli teostunud ja mida kinnitati haamriloogiga, oli eestlastele kindlasti väga tagaigastatud. Üks suur osa eesti koloonlast koosneb vanematest, sageli üksikutest inimestest ja pensionäridest. Neil on sageli tarvidus seltskonnaks eesti keelt kõnelejate kaasmaalaste. Aga ka uuele, pealekasvavale noorele põlvkonnale tähendab palju, et säilitada omapära ja oma rahvuslikku kodumaa kultuuri. Eesti Maja juhatause esimees Rein Asu ütles oma ettekandes: meie usume, et oma tegevuse kauda meiega saame kaasaaidata selle kultuuritraditsiooni säilitamisele, mis isadeaamt meie vanemad kaasmaalased ja vanemad on kaastanud. Meie kultuuripärandi säilitamisele saame rikastada meie äripäeva ja pakkuda meie

rahvusvahemuse liikmelle sisukamat olemist. Ehk annab see mõne värvivõimsat enamusrahva Skåneinaa kultuurelule. "

"Skånska Dagbladet" (teenterni peahäälekandja) kirjutab 2-veeruse artikli "Vanast koolist saab eestlaste uus maja" püev enne ostu-müügi lepingu allakirjutamist. Selles oli öeldud kirjutise algul (rasvases kirjas): "Eesti Maja Lõuna-Rootsis on nüüd teostamise järgus. Selle ümber on käinud rasked vaheleused sila ja sinna. Eeljoones olid sotsiaaldemokraadid need, kes olid vastu, et kommunum annab käest ühe kinnisvara nende printsiipide vastu. Mõk läks läbi kommunumi juhatuses stigisel ühe hääle erapooletuks jäämisel (fp-hääli), kusjuures esimehe Gösta Lindebergi hääli otsustas küsimuse."

Püev peale ostu-müügi lepingu allakirjutamist toob "Skånska Dagbladet" 4-veeruse artikli pealkirja all: "Eestlased kolivad sisse. Leping allakirjutatud ja korras." Selles seisab: "Nagu meie jutustasime kolmapäevases lehes saavad nüüd eestlased oma maja Lõuna-Rootsis. Eile kirjutati alla ostulepingule AS Eesti Maja juhatause esimehe Rein Asu ja asjaajaja-direktori Lembit Aringu

poolt Lundi linnamaja koosolekute saalis. Lundi kommunumi esindasid kommunumi juhatause esimees Gösta Lindeberg, kommunimõnik Lennart Ryde ja kantsleisheefi abi Ake Lindblad. 200 000 krooni maksab see eestlaste Aktisalestille, et osta kinnisvara Gråbröder 1. Seal pannakse käiku rida ettevõtmist, et hoida siset eestlaste vahel igas vanuses. Ühise katuse alla koondatakse muuseum, mängukooli lastele ja õhtukooli täiskasvanutele. Tseremoonia juures koosolekute saalis avaldas Gösta Lindeberg oma rõõmu selle üle, et eestlastel avaneb nüüd võimalus oma tegevuseks omas Eesti Majas. Kuna majas on kord asunud Lundi esimehe tütarlastekool, peaksid samad ruumid nüüd sobima hästi jälle kultuuriliseks tegevuseks, märkis G. Lindeberg. Artikli tekstis toob leht suure plidi, kus Gösta Lindeberg ja Lembit Aring kirjutavad lepingule alla Ake Lindbladi juuresolekul.

Ajaleht "Arbetet" (sots.) Malms on kurti, et eestlased ostavad Lundis oma rahaga oma kultuuriliseks tegevuseks kinnisvara. Leht avaldab 10. skp. 5-veeruse artikli "Tuli kommunumi kinnisvara äri pärast Lundis. Maja müüdi väljamüügi (reapris) hinnaga." Selles seisab: "Alnuit 200 000 krooni eest on Lundi kommunum müüdnud stidlinnas asuva kinnisvara AS Eesti Majale. Sotsiaaldemokraadid ja rahvaerakondlased (fp.) hääletasid vastu, aga moderaadid ja tsenterpartistid poolt. See oli kommunaalnõuniku Gösta Lindebergi otsustav hääli, mis otsustas tehingu. Ost kirjutati alla "Jippo-ga" (!) linnamajas neljapäeval. Peale tseremooniat pakuti eine Gösta Lindebergile ja Lennart Rydele (m) kui tänu, et nad müüsid maja niidavahel. "

Edasi tuleatakse artiklis meelde, et peale müügi otsustamist eestlastele on Innavolkoguse (kommunifullmäktige) esinenud selle vastu arupärimisega linnavolinik Claes-Göran Jonsson (sots.), kuna varasema Innavolkoguse otsuse järele oli kinnisvarade müük stidlinnas seisma pandud. Leht lisab lõpuks, et ostetud kinnisvara muudetakse Eesti Majaks, kus asuvad laste mängukool, ruumid seltsitegevuseks, õhtukool ja palju muud. "

Olgu märgitud, et koos teiste lehtedega oli ka "Arbetet" kutsunud ostu-müügi lepingu allakirjutamise juurde, kust aga lehe esindaja jäi kohale ilmumata.

OSVALD VIIRSOO

Göteborgi mees-koori koosolek toimus avamerel

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi Eesti Meeskoor pidas oma korralise aasta-koosoleku 4. jaanuaril Sessani-linn laeval, mis peab ühendust Göteborgi ja Fredriks-havni vahel. Eelmisel aastal toimus koori aasta-koosolek samal ajal ja samal viisil. Koor on otsustanud seda tava ka edaspidi säilitada ja seega oma tegevust ühe uue traditsiooniga täiendada.

Laevaliini kontori poolt soodustati koori Taani-sõitu poole hinna võrra ja koor sai ka omaette ruumika saali. Sõidust, mis algas hommikul kell 8, võtsid osa 25 kooriliget ja mõned nende omaksed. Pärast ühist hommikuineit alustati kohe koosolekuga, mida juhats koori esimees Matti Soondra ja protokolli sekretär Emili Odraks.

Koorivanem Oskar Targama esitas ülevaate koori möödunud aasta tegevusest. Sellest nähtus, et koori tegevus on olnud väga intensiivne ja eraldamatult seotud eestlaste kultuuritööga mitmes keskus-ses. Nii oli kooril 1974. a. jooksul üheksa esinemist, nendest kolm väljaspool Göteborgi. 24. veebruaril esineti EV aastapäeval Göteborgis, 27. ja 28. aprillil kontserdiga ja kiriklikul talituse Norrköpingis, 14. juunil küditamist mälestaval jumalateenistusel Göteborgi Kristiine kirikus, 22. ja 23. juunil Euroopa-eestlaste laulupeol Münsteris ja samas ka kirikukontserdil koos Stokholmi Eesti Meeskooriga. 27. septembril esineti koos Göteborgi Eesti Naiskooriga Göteborgi Kristiine kirikus jumalateenistusel, millega mälestati põgenemist vägivalla eest 30. tagasi. 5. oktoobril esineti kontserdiga Lundis ja 27. okt. mälestusaktusel — 30 aastat paguluses — koos G.E. Naiskooriga. Peale ni-metatute on koor korraldanud omavahelisi koosviibimisi.

Koori majandus-aruande esitas laeaur Heino Evert taaskalau Kr. 19 388. ja revisjoni-komisjoni aruande Vambola Aruvald. Vi-

mane nentis koori tegevuse majandamises eeskujulikku asjaajamist. Aruanded kinnitati.

Tegevuskava kohta oli sõna koorijuhil Eero Tarjusel. Ta tähendas, et tegevus kulgeb edasi senises vaimus ja soovi ning lootusega, et lauljad korraldakil harjutustest osa võtavad. Käesoleva aasta traditsiooniline kontsert toimus sügisel, kuna on eeldusi, et G.E. Naiskoor esineb oma kontserdiga k.a. kevadperioodil. Kuid tavakohaselt tuleb esineda Vabariigil aastapäeval ja tõenäoliselt Koitjärve 15. a. juubeli puhul suvepeol 8. juunil. Arvatavasti tuleb esineda ka Suurlaagri ajal Metsakodus. Pole aga võimalust, et kevadperioodil tuleb sooritada ka väljaspool kuhugi ja sellega seoses esineb. (Kuna nüüd hiljem on saanud teatavaks laulupäeva korraldamine Norrköpingis, siis laheneb arvatavasti sellega ka väljaspool küsimus).

Koori juhatus jäi valimisel endiseks: Matti Soondra, Ilmar Pääs, Oskar Targama, Emili Odraks ja Heino Evert. Kandidaatideks valiti Mart Nõmm, Valno Kuldaaar ja Jaagup Pervet.

Revisjoni-komisjoni valiti Edvard Ansa, Vambola Aruvald ja Avo Kilver, kandidaatideks Elmo Ello ja Arnold Vahul.

Esmakordselt koori ajaloos otsustas koosolek määrata lauljale liikmemaksuna 10.- aastas. Liikmemaksust laekumist kavatsetakse kasutada eeskätt hüvitusteks kooriliikmete ümararvuliste tähtpäevade puhul.

Laeva jõudes Fredrikshavni jõudis ka koosolek parajasti oma päevakorraga toime saada ja lõpetati koori motoga.

Tagasisõidul lõunastati ühiselt ja "löödi" laulu. Mõrd valitses kõva torm, kuid see ei kujunenud kellelegi häirivaks. Seevastu leiti kõluval laeval, et sellised ühisõidud on lauluviidust süvendavad ja siduvad. (EPL/MR).

Raamatuaasta

NEW YORK (EPL) — Raamatuaasta Peakomitee on pingsalt töötanud ettevalmistustööde lõpetamisel. Ülemaailmselt on väljastatud kesksetele ja kohapealsetele eesti organisatsioonidele ligemalt 1 000 eks. Raamatu-aasta juhendeid, kokku läks välja üle 400 sadetise. Juhul, kui mõni organisatsioon neid veel vajab, siis tuleb neid tellida otse Peakomiteelt. Majanduslikkude kiisimuste lahendamisel on olnud edu, nii saatis äsja Eesti Kesknõukogu Kanadas omapoole 100-dollarilise toetuse

koos teiste toetustega võimaldus Peakomiteel ära tasuda kõiki vajaprased arved ja summasid vajatakse nüüd jõukvateks kuludeks.

Raamatu-aasta Peakomiteesse uuteks liikmeteks on valitud Rein Nõgo ja Arnold Rehems USA Läänerannikult, Aleksei Ramit — Yale ülikoolist, dr. Herbert Valdsaar, Jutta Vaska-Zacharski, Asta Vilman-Linnoli ja Saksa-maalit Juh Västriik. 12. jaan. 1975 New Yorgis peetaval Peakomitee koosolekul toimus lõplik Peakomitee koosseisu määramine.

Mittmel pool kohtald on juba alustatud Raamatu-aasta trituste eeltöödega. Lääneranniku Eesti Päevadel korraldatakse täiuslik ja põhjalik raamatunäitus, korraldajaks arh. R. Paabo. Põhja-lilinoisi Eestlaste Koondu, esimees O. Tammarki juhatusel, viib eesti raamatunäituse Woodstocki linna meesrühkugus ühendusse Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamisega.

Kõigil mandreil, välja arvatud Austraalia, on eeltööd algatud. Austraalia kavu ja soove pole kahjuks seni veel Peakomiteel teada. Peakomitee palub kõiki kohapealset eesti organisatsioone-ni kiriklikke, noorte, akadeemiliste kui ka rahvuslikkude-otsekoheksed samme, et eeltööd oleksid lõpetatud hiljemalt jaanuari kuu jooksul. Eesti Vabariigi aastapäev olgu ka jõuliseks Raamatu-aasta avataksiks.

Brookfields, Connecticuti osariigis surl 5. jaanuaril majandus-tead. magister Hans Himma, sünd. 6. märtsil 1908.

• Pressi-tsitaate

"AGA EESTI JA LÄTI. "

"San Francisco Progress'is" kirjutab vaatlaja Lester Kinsolving sellest, kuidas UN-i julgeolekukogus võitis vastu resolutsiooni, nõudes Lõuna-Aafrikal okupatsioonil lõpetamist Namibias. L. Kinsolving kirjutab:

"Mis on märkimisväärselt silmapilajalik selles julgeolekukogus resolutsioonis, on see, et selle üks lühe on Nõukogude Liit valutas Eesti, Lätti ja Lõdu.

20 aastat enne seda invasiooni esimese maailmasõja lõpul, anti Lõuna-Aafrikale mandaat. Rahvasteliidust võtta oma hoidlusele endised Saksaasid asumad Kagu-Aafrikas, Lõuna-Aafrika on soovinnud loovutada need alad, vastamata sellele, et seal asub kaks suurmait teernam dikeavandust.

Kuid Nõukogude Liit ei osuta vähimatki tundemärke sellest, et vabastada Balti riike — neid kolme riiki, kes omavad USA-s esindused ja keda USA tunustab endiselt

iseselsvate riikidena. Miks meie esindaja UN-is ühineb aktisooniga Lõuna-Aafrika vastu ega ütle midagi Balti riikide okupeerimise kohta N. Liidu poolt? Miks meie esindaja ei nõua ka Tiibeti vabastamist Hiina poolt?"

ÜKSMEELE VAJADUS

New Yorgi Vaba Eesti Sõna märgib oma uueaasta kommentaaris m.h.:

"Lääne demokraatide eesotsas USA-ga otsivad otuude vastu abi-nõud sobimustest N. Venega, ja releandmistest vägivallatavitatele ja väljapressijatele. Sellises defetsionni-meelsesundis võidakse rohkem ära anda kui Eesti ja teiste teistade väikerahvaste õigused.

Iga inimühiskonna tugevus seisneb tema liikmete üksmeeles. Mida väiksem on rahvas või rahvusgrupp, seda suurem peab olema tema üksmeel, et rasketel aegadel jääda püsima ja seista oma õigustatud nõudmistele eest."

• Refleksioone

ESTLASTE KOHTA on aastate jooksul ilmunud kõige kummalimaid sõnavõtte, eriti vanemates teatmeteostes, kuid selgub meie ekoostiltsus välismaailmale. Oleme võinud imestusega lugeda lühikeste põsenukidega viltsilinnast mongoliühendast olevustest ja ohumunul peeglist vaadatud, et hõõrrollida asja tööpärast. Jah, Eesti asub keset Euroopat, on ta vähe tuntuks, umbes nii nagu siin Rootsis, kui sugupõlv kuigi palju ei tea balti rahvastest, kes ju ometi on lähemal naabrid ainult 25-30 rootsi miili kaugusel.

Näppu suutab inglise suurlehe Daily Telegraphi poolt väljaantud nädalamagasin, mis oma olemuselt vastab parematsori rootsi nädalajakirjale. 20. detsembri numbris kõnelakse ka eestlastest ja ei kellelgi muu kui kuulsa kirjaniku Graham Greene nädalavälitükis "Poet ja kuld" (The Poet and the Gold), mille kirjanik on pühendanud norra poeedile Nordahl Griegile, kes noorelt sai surma a. 1943 ühes Berliini õhurünnaku, kus ta lennuk sakslaste poolt alla lasti.

GRAHAM GREENE jutustab, olles m.h. märkinud, et ta tundis ka rootsi noori andekaid kirjanikke Stig Dagermani, kuidas ta kolmekümne aastal sattus puhkusele Eestisse ja seda just norra sõbra järgdes. Kirj, mis Graham Greene meelitas meie kodumaale, on ära toodud järgmiselt:

"Ma kinnitan sulle, et varem või hiljem pead sa tulema Eestisse — palun, tule juba nüüd. See on kütkestav maa, absoluutselt rikkmatu ja veel kõige odavam kogu maailmas. Olen küll väga väene kirjanik, kuid siin võin ma endale lubada absoluutselt kõike — harjumatu ja veelvõrdne. Kui ilm on juba, võib ühildada saadi purjetamis- ja nädalapikkuseid saarte vahel. Elanikud nendel on vaevalt näinud valget meest varem ja mõne shokolaaditükki eest me tõepoolest võime kindlasti osta misguguse pärimaastast tüdrukut me tahame. Tule siia!"

Graham Greene ei juttust, kuidas olid ta enda kogemused Eestis ja selle maa saarepiiridega, "kes valguvad meest poolt näinud". Viimaseks norralane oli ilmselt seadnud inglasele õnge, kes sei ajal "metsikuid eestlasi" veel ei tunnud. Greene läks Eestisse. Ja teab nüüd, et eestlased on ise valged ja näinud ka teisi valgeid, rääkimata inglastest...

EUROOPA VIIMANE diktatuur, pealkirjastas Dagens Nyheter mõni aeg tagasi artikli Hispaaniast, arutades, mis juhtub pärast Franco. Pealkirjast jäi mulje, et rootsi suurim hommikuleht ei ole üldse teadlik, et peale Franco-diktatuuri on Euroopas veel teisi ja hullemaid, millest vastu aga siin Rootsis suurt ei protesteerita. Üks siiski protesteeris: riigipeaallige Per Ahlmark (fp) Frisinnad Tidskrifti veergudel (9/10, 1974). Ahlmark on üllatunud sellest "viimastest diktatuurist", mis olevat kõikus: "Kas kommunistlikud diktatuurid Idaeuroopas ei leidu Dagens Nyheteri kaardil, kes usub, et Hispaania on alinuke tootlitaarne riik meie maa läheduses. Kas DN ei ole kuulnud Eestist, Lätist, Leedust, Poolast, Idaasamaast, Tšehhoslovakiast, Ungarist, Bulgaariast, Rumeeniast, Jugoslaaviast ja Albaaniast? Need on kõik diktatuurid, ainult üks erakond on praktiliselt lubatud, Enamus neist on liidetud N. Liidu külge või seisavad selle kommunistliku supersuuriiriga range sõjalise kontrolli all. Rootsi poliitika ei ole idadiktatuuride unustamine midagi ebariiklikku. Peaministri Palme pidas sügisel rea välispoliitilisi kõnesid. Tema teeskis on olnud, et "ebaajakohased režiimid, autoritaarsed hunkad, ilma rahva toetuseta, lähevad nüüd paratamatult vastu poliitilisele ja moraalsele pankrotile. Vaatamata kõigile dekreetidele, piinakambritele ja relvaarsenale, ole nad lõppudelõpuks ikkagi võimetud maad juhtima ja ühis-konda funktsioneerima panema. Nad varisevad lõpuks iseenesest või on sunnitud appi kutsuma tsiviiliskuld".

PER AHLMARK ütleb, et nii võib kõnelda ainult see, kes on Ida-Euroopa demokraatia päevakorras maha võtnud: "Mitte midagi ei kõneldaks sealseis rangelid diktatuurides selle poole, et need läheksid vastu välimatule poliitilisele pankrotile või variseksid lõpuks iseenesest. Need on vastupidiselt tugevamad kui kunagi varem. Seega juhul, kui Franco sureb ja Hispaania võibolla liberaliseerub, siis ei lähe kunagi Ida-Euroopa viimane diktatuur hädaga. On veel kümnekond, veel lähemal meie piiridele. Nende ei paista veel mingit valgust tunnelis".

Nii see paraku on. Per Ahlmark loob naela pea pihla. Või on see heil kõnnilim rootsi välispoliitika, mille puudutamist ei soovi? KJ

Rootsi doktoruurimus läti kütipolkude kohta

Esimese maailmasõja ajal Vene 12. Armees koosseisus võeldud läti kütipolkude tegevusest on üldiselt teada, et nad Saksa okupatsioonile eest Venemaale läksid ja seal enamlaste poolt kodusõjast osa võtsid. Veel on laialdaselt teada läti kütide osa vahetult peale oktoobrirevolutsiooni, mil nende sõjaväelise distsipliini säilitanud üksused moodustasid enamlaste kõige tõhusama toe. On koguni avaldatud arvamist, et ilma läti kütipolkude toetuseta enamlased vaevalt oleksid suutnud oma võimu stabiliseerida.

Läti kütide ajaloo kohta avaldatud rikkalikult literatuurist on aga võrdlemisi vähe ilmunud eestlastele kättesaadavaks keeleks. Erandiks on vene keel, milles ilmunud käsitlused aga kõik esitavad bolševistlikku versiooni, nii et neist tegelikult sündinu selgitamiseks on vähe ahi. Olataval vähe leidub aga läti kütide ajaloo kohta selgitavat materjali eesti keeles. Alakirjutatu teadmist mõõda oli kolonel Arnold Hinnomil olemas käsikirj raamatiks "Läti kütidega maailmasõjas", mille trükkis ilmunuse kohta aga puuduvad teated. Ja nii piirdubki sellealane eestikeelne materjal vist ainult nendest 9 lk-ga, mis leiduvad A. Hinnomi mälestusraamatus "Suur heitlus" (EKKK 1955).

See lünk meie naaberrahva ajaloo pöördpunktis tundmises on nüüd korvata tänu Üldis Germanise 1974. a. kevadel kaitsitud doktoritööle "Oberst Vacietsin ja die lettischen Schützen im Weltkrieg und in der Oktoberrevolution" (Almqvist & Wiksell, 338 lk, hind 104 kr). Nagu enamuse sellisel ulatuslikule, väga laialipillatud ning õige mitmet laadi materjalle rajatud uurimusi on teos õige pikajärelise hoolika töö tulemus. Peale kogu kättesaadaval olnud kirjanduse ning arhiivmaterjali läbivaatamise on nii kirjalikult kui suusallistatult käsitatud tolleaegse poliitilise sündmusest ning läti kütide tegevusest ühel enik teisel viisil seoses olud tsikud. Autori vastavad uurimisreisid on ulatunud nii Ameerikasse kui ka oma okupeeritud kodumaale. Et seejuures nii Lätis kui ka Venemaal leiduv arhiivmaterjal on jäänud kättesaamatuks tohiks olla selge ütlema. Autori kinnitust looda saavat teda huvitanud arhiivmaterjalidest isegi nõukogude endi uurijad kasutada ainult väijavalitust osi.

Mulje mis Üldis Germanise kõnesolevast uurimusest jääb on imposantne. Seda võib lugeda peaaegu nagu eepilist romaani, kus nii sündmustik, olukorrad kui ka paljud tegelased reljeefselt esile keruvad. Nagu autor kolmes eri kohas sellele tähelepanu juhib, ei ole käsitluse teemaks siiski mitte olnud läti kütipolkude ajalugu, vaid polkovnik Jukums Vacietsine tegevus 5. läti kütipataljoni ja kütipolgu komandörina. Uurimus järgib nimelt selle kuulsusele kõrgel tõesund läti sõjamehe saatust seni kaua kui tema tegevus toimus kodumaa sõjajärel. Vastavast märkusest selgub siiski, et autor kavatses tööd jätkata, laiendada seda Vacietsine hilisema tegevusjärgude, mil ta tegutses 6. Armees ja ühtlasi kogu N. Vene idarinde ülemjuhatajana, seejärel ajavahemikul 4.9. 1918-8.7. 1919 kütide N. Vene vägede ülemjuhatajana ning lõpuks 38. jaakaudina õppejuhata. Et kõik need silmapaistvad teoned, ega ka tema ilmselt apoliitiline ja rõhutatult professionaalne hoiak, ei päästnud teda sellest kurvast saatusest, mis tabas samahästi kui kõiki teenekaid ja N. Liidus kar-

jäärredelil kõrgele roninud läti enamlaste juhte, seda näitab surmadaatum. See on 28.7. 1938.

Hoolimata teema piiritlemisest eestkätt ühe edaspidi võõrsil suurt karjääril teinud läti kütipolgu ülem saatusse järgmisega on Vacietsine endast uurimuses suhteliselt vähe juttu. Samuti ei ole eriti välja tõstetud Vacietsine juhtimisel selanud polku. Autori peatähelepanu on selles asemel olnud suunatud tolleaegse läti poliitilise panoraama ja nende seikade selgitamisele, mis mõjutasid läti kütipolkude kumunemist ülekaalukalt bolševistlikku meelsusega üksikis.

Sellist vaatevinklit motiveeritakse sellega, et Vacietsine oli ja tegevus tema Läti pinnal tegutsenise ajal oli lahutamatu seotud läti kütipolkude toimunud sündmustega ja kütide poliitilise meelsuse muutumisega. Ja see suhtes paistab autoril olevat õigus. Peale väljapaistva elukutselise andekuse, avarhuse, edasipidimise tahte, ujuv Vacietsin kahtlematult ajaga ja olukorradega kaasa ja siis pidigi nii minema nagu ikks.

Läti kütipataljonid asutati 1915. a. augustis. Alguses saadi luba nelja bataljoni formeermiseks aga kuna juba esimese kuuga 5000 vabatahtlikku kokku tuli, loodi novembris teist samapalju bataljoni juurde. Üldine astus neisse üksustesse vabatahtlikena umbes 5000 meest, kuna ülejäänud olid Vene üksustest ületulnud või mobiliseeritud mehed. 1916. a. septembris kui bataljonid polkudeks muudeti, kuulus kaheksasse rindepolku koos lõpuni Tartus asunud reservpolgude 30-35000 meest (neist viimaksainituse 1916. a. novembris näiteks tervelt 15000). Olenedes suurtest kaotustest ja pidevast täiendusest arvatakse, et läti kütipolkudest läbikäänute koguarv või tõusta kahekoldeks elmainitud arvust.

Läti kütide tegevus rindel, kuhu esimesed kolm bataljoni saadeti juba 1915. a. oktoobri teisel poolel ja novembris ahi, osutus koheaselt väga edukaks, nii et need otsekohe vene sõjateadestesse sattusid. Suuremad rünnakud sooritati 1916. a. märtsis ja a.a. juuli keskelt, misgugused operatsioonid olid kooskõlastatud Vene rinde muudes osades toimunud sõjategevusega. Läti kütide ägedamad lahingud algasid aga 1916. a. 23. detsembril ja on seepärast tuntud "Joululahingute" nime all. See üldse 25 päeva kestnud lahingute seeria Tiruli sool, Riias edelas, oli aga täiesti omaette kavandatud operatsioon ega leidnud seepärast ka Vene vägede peakorteris ei heakskiitu ega ka toetus.

See operatsioon kujunes läti kütidele väga kaotusrikkaks. Langenuid, haavatuid ja kadunud arvestati umbes 800 ohviteri ja meest, mis ei olnud mingis proportsioonis tulemusega. Peale sakslaste vasturünnakuid jäi esialgselt sissemurust kütide kätte ainult umbes 4,5 ruutkilomeetri suurune maa-ala, mis pealegi rünnat pikenas. See tulemus nähtavasti eestkätt igasuguste vene üksuste toetuse ärajätmisest. Kaks selleks ettenähtud polku tõrjusid lahingusse minemast ning 12. Armeel ei lubatud vägede ülemjuhataste poolt lätiaste poolt saavutatud läbimurret ekspla-teerida isegi kui selleks reserve leidunuks, mis ka näib olevat kahtlane.

Pettumus oli läti kütide hulgas seda suurem, et neis oli lastud arvata tekkida nagu oleks kättemuse Kurmaa tagasi vallutamise. Tekkiski jutud Vene kõrge-

ma sõjajuhataste reetlikkusest, mis osutus üheks asjaoluks soodsa pinnal tekkimisel enamlikele propagandale. Peale veebruarirevolutsiooni saigi see tuule purjedes, mille tulemusena läti kütipolkud õige kiirelt bolševiseerusid. Kuidas see toimus on erakordselt huvitav teema, mida Germanis ka väga põhjalikult on selgitanud, mis aga lahkjusi ei mahu käesoleva kirjutise raamidesse. Igal juhul oli see protsess lõpule jõudnud sekts ajaks kui Lenin ostustas Petrogradis riigipöörde toime panna.

Oktoobrirevolutsiooni olid läti kütipolkudel kaugelt suurem osatähtsus kui see seni teada on olnud. Samuti ei olnud nende tegevus mingi reaktsioon Petrogradi sündmustele, vaid tegutsesimekavade suhtes olid ette kokku lepitud. Selgub, et läti kütipolkud olid lubanud takistada riigipöörde väeasade pealinna toomist 12. Armees piirkonnast, mis oli ka alinuke koht, kust Ajutine valitsus neid kiirelt võis ajada. Ja see ülesanne õnnestus kütidele suurepäraselt. Okupeerides Vonn, Volmari ja Valga ei saadud kasutada neid raudtee sõlmpunkte lojaleste väetuskuste transportideks ja sama ülesannet täitsid kütide reservpolk Tartus.

Asja nii olles ei ole ime, et Lenin juba 1. novembril nõudis ühe läti kütipolgu Petrogradi toomist kuna sealsed vene üksused olid desorganiseerunud. See soov täideti 25. novembril, mil üks polk — 2500 meest, teele saadeti kuna juba eelmisel päeval oli välja sõitnud üks kompanii väljavalitud mees- te (5 ohviteri ja 248 sõdurit) Smolnõi kaitsemeeskonnaks. Ülejäänud läti kütipolkud sõlruisid Venemaale Saksa okupatsiooni tulekul, kuigi oli ka mahajääjaid ja samuti hulgaliselt neid, kes peale Vene kodumaale lõpu Kaug-Ida kaudu kodumaale tagasi tulid.

E. Uustalu

Soodustus EPL tellimisel konto-omanikele LHÜ-s

EESTI LAENU-hoiu ühiseuse juhataste otsusel on liikmetel võimalik tellida Eesti Päevalehte j.t. eesti ajalehti 20-kroonise soodustusega. Soodustust võivad saada kõik eesti hoiukontode omanikud, kelle hoiukontas 31. det. 1974 a. oli vähemalt 1.500 krooni. Igal lehekonnal on kasutada ühe eesti ajalehe tellimine soodustusega. Ajaleht tuleb tellida tavaliises korras ja tellimise kviitung (või selle fotostaatkoopia) saata hiljemalt 31. jaanuariks 1975 Eesti Laenu-Hoiu Ühiseusele (mitte pöörduda Stockholmis Sparbanki poole!). LHÜ kannab hiljem kr. 20: - vastavase hoiukontosse ja saadab postiga sellekohase tüendi.

Saata hiljemalt 31. jaan. 1975 Eesti Laenu-Hoiu Ühiseusele
Box 18318, 103 26 Stockholm 16

Kontoomaniku nimi.....

Hoiukonto nr.....

Sünniaasta.....

Elukoht.....

Posti nr. ja koht.....

Lisa: Eesti Päevalehe tellimise kviitung.

Lennuk Vormsi

Et jääraukstest ühendus mandri ja Vormsi vahel ei katkeks, korraldati tänava lennukühendus mandri ja Vormsi vahel kaks korda nädalas kogu talve jooksul. Nagu teatust selgub, peab niidid Vormise olemas ka lennuk, kus reisilennuk saab maaduda.

Kohaliku elu

UPPSALA
Kõneõhtu Eesti Kodus

Sündikalistide häälkandja Arbetaren (nitiis mitte Arbetarbladet) eesti soost peatoimetaja Ahto Ulk esineb Eesti Kodu põhapäeval, 28. jaan. ettekandjana väga aktuaalsel teemal: "Ballikumi probleemid ja Rootsi massimeediumid". Ajakirjanik Ulk on palju reisinud mees, kes oma ajalehes mille probleeme on vaastuse alla võtnud korralvõit melle stipendiaarvõit. Kõneõhtu algab kl. 18 kolmveiga. Korraldaja: Demokraatliku Klubi juhataste, ütleb kõigile kaasmaastale Tere tulemast!

UPPSALA
Pensionäride peakoosolek

Uppsala Eesti Pensionäride ühingu aastapeakoosolek peetakse 28. jaanuaril järgmisel päevakorraga: Koosoleku rakendamine, aruanded, elavare ja tegevuskava, valimised ja koosolekul algatatud küsimused.

North Hollywood, Kalifornia osarajisid suri 29. detsembril Charles Rone, sünd. 26. septembril 1896 Viljandis.

Lockport, USA-s suri 29. detsembril J. Harnes Kaevats, sünd. 20. juunil 1892.

FRIDA is OLAF

Okupantide esindaja SvD-vaidluses

K. Goppers kirjutab, et mitte alati ei mõjasta ratsionaalne analüüs baltlaste hoiakut kommunismi kui ideoloogia vastu, vaid "instinktiivne reaktsioon". Arst ei saa võidelda vähjakasvajaga ainult viha ja kirega, tal tuleb kasutada ratsionaalset analüüsi. Samal viisil vaatab enamuse baltlasi kommunistliku ideoloogia kui nakkushaiguse peale, millega ei saa võidelda ainult kirega. Siin annab just marksismilenninismi analüüsimine koos üleulatud kogemustega baltlaste eeldused vabade rahvaste hoiatamiseks, kelle indoktrinimine kommunistliku ideoloogiaga on käimas.

Autor konstateerib, et igasugune kommunism ülistab marksismi ja leninismi teese ja kusaagi ei ole kommunistid võimule tulnud rahva enamusel tahtel — üheski kommunistlikus riigis ei ole ka lubatud sõltumatuid poliitilisi erakondi, üheski neis ei kehti kodanikuõigused vastavalt UNO põhimõttele. Rõhumise põhjaks ei ole mitte mingid imperialistlikud püüdlused, vaid eelkõige süsteem ise.

Meie baltlased olemes seda lähedalt näinud ja meil on seega põhjust hoiatada selle eest, kui me mõnel maal näeme esimesi sümptomeid. Seda ei saa kuidagi nimetada reaktsionäärseks.

OKUPANDI ESINDAJA

Vaidluses sekunud "nõukogude esindajaks" on Riias a. 1972 Stockholmis nõukogude propagandaaparaati tööle saadetud Nikolajs Neilands, kes kurdab, et pärast

Asja seletab see, kirjutab Rainis Cedrins SvD-s et N. Liidul on õnnestunud võimu ülevõtmisest peale totaalselt elanikke isoleerida, kuna samal ajal rootsi j.t. maade massimeediume on olnud võimatu olukorda analüüsida. Väljasaatmiseohi ja liikumisvabaduse piiramine on nagu püüdnud kogu aeg piiranud lääne ajakirjanikke. Sellele lisandub varem kirjeldatud ametlik täielisuse võltimine. Kui meie siin rootsi massimeediume harva või mitte iialgi ei kuule midagi ebasoodsast olude kohta Baltimaadel, siis arvavad varsti ühe rohkem inimesi, et ei ole mingit põhjust umbusaldada N. Liitu. Samal ajal kaob huvi Balti ajaloo ja kultuuri vastu tekkivas tühimikus.

sõda olnud balti emigrantidel kaua monopoliks kommenteerida kõike, mis sündis teisel pool Läänemerd rootsi massimeediume.

"Vihas oma mahajäetud koduma vastu olijd need n.n. esindajad valmis tegema valget mustaks, ainult et esile ei pääseks mingit objektiivset informatsiooni sündmuste kohta Balti vabariikides", kirjutab Neilands, viidates Stalini ajastule, kus nõukogude informatsiooniallikad ei julgenud dementeerida teateid küüditamistest, masshukkamistest jne., mis hiljem on leidnud dokumenteerimist ka raudkardina taga.

Neilands, valkides nendest ebameeldivustest, leiab, et läände pääsenud baltlased on indoktrineerinud rootsi avalikkuse ja nii põhjalikult, et tema kogemuste järele siin Rootsis ei teatagi enam, et Lätimaa on olemas ja et seal veel räägitakse Läti keelt (!).

Ta kõneleb eksilbaltlaste "müütidest", milleste hulka kuuluvad 146 Rootsisit väljaantud baltlaste saatust. Need "müüdid" lükkavad veenvalt ümber Per Olov Enguisti romaan "Legionärid" ja Bergensträhle film samal teemal

(ta ei märgi mil viisil romaan lükkab ümber faktid).

Kui Neilands üldse ründab eksilbaltlasi, siis Karlis Goppersi analüüsile ta saluteerib tervitavalt:

"Tal on täiesti õigus, kui ta kirjutab, et emigrantbaltlased 'enamikes poliitilistes küsimustes on võtnud ebamõistliku antikommunistliku/antisotsialistliku hoiaku. Visa kommunistide vihkamine on domineerinud baltlaste seisukohta enamikus küsimustes — alates Vietnamis sõjast ja Tšünni pöörde kuni EEC ja ATF küsimusteni."

Neilands tsiteerib suure hooliga Goppersi väiteid baltlaste "isoleerimisest" ja "külmna sõja ettekujutustemaailmas ekslemisest". Kui vanem generatsioon ei sümpatiseeri Gopperi arvates Ladina-ameerika vabastusliikumistele, siis Neilandsi arvates võibolla Goppers ja noored baltlased seda suudavad, mitte kunagi aga need, kes seisavad balti emigrantorganisatsioonide eesotsas.

Ta ruttab tsiteerima läti sotsiaaldemokraadi Bruno Kalnini raamatut liikumise 50 a. juubeli puhul, kus ta on ütelnud, et ainult 3

protsenti põgenikest olijd tõelised, enamuse olnud rikkast kihist, end politseinikud, ohvitserid, ametnikud ja hävitatased.

— Kas usub mõni, et need inimesed, sageli reaktsionäärid, võiksid olla imbutatud sümpaatiatest vietnami rahva vastu, insinuerib Neilands kogu balti grupile "templiit" asetades.

ROOTSI HÄÄL

Samas 16. jaanuari SvD-s võtab rootslane Hans Karlgrén Stockholmist rubriigis "kirjad toimetusele" sõna pealkirja all "Kommunistlikud rezhimid viivad vabadusetusele".

— Baltlasi väidetakse ühes SvD- artiklis olevat poliitiliselt isoleeritud siin maal, kuna nad kritiseerivad väärtegusi oma kodumaadel eksliku motivatsiooniga (ja selle pärast, et nad ei kõnele sama palju väärtegustest mujal kui just nendest, mis on nende oma maade ja rahvaste vastu toime pandud). Nad otsivad õnnetust põhjusi kommunismis ja hoiatavad oma uusi kaasmaalasi selle eest, samal ajal kui artikli autori arvates õige ette peaks olema imperialism. Kui

baltlased ütleksid ainult, et häda tuleb imperialismist ja ei räägiks pahasti kommunismist kui sellisest, siis maksaks nad nagu head rootslased ja võiksid kaasa laulda etableeritud protestikooris. Jah, võibolla oleks baltlastel siis kerge aksepteerimist leida paljudes ringkondades.

Kui aga nad nüüd tõesti leiavad, et just kommunism on muutnud nende kodumaad elamiskõlbmatuks inimestele, kes peavad vajalikuks põhilisi vabadusi? Ja kui neil isegi on otsesed kogemused, mis kõnelevad selle poolt?

Karlgrén ütleb, et tal ei ole erilisi sidemeid baltlastega, kuid ta leiab, et ei ole suuremat viga, kui uusi ja vanu rootslasi tunnevad end isoleerituna samal viisil kui need paljud rootslased, kes asuvad seisukohal, et tohtu võimukontsentratsioon kommunistlikus süsteemis ei vii muuni kui hävitava vabadusetuseni:

— Meie ütleme, et diktatuurid kommunistlikes maades ei ole kuidagi viisil tekkinud imperialismi rööpmeist väljasattumise tõttu, vaid on vältimatuse järelduseks, mis varem või hiljem tuleb kommunistliku võimuülevõtmise järele.

Autor on tänuilic, et baltlased, kel on kogemusi võimuülevõtmisest näitavad neid mehhanisme, mis toovad kaasa diktatuuri. Mis muudagi ei tähenda, et diktatuuride alikaks ei oleks ka muud tegurid, näit. imperialism. Ja muidugi ei tähenda see, et kõiki kommuniste saaks ühte patta heita. (EPL/K)

Energiasäästu-broshüür saadetakse kõikidele Rootsi majapidamistele!

Energiasäästu kampaania käib edasi. Neil päevil saad koju oma kirjakasti "energiasäästu broshüüri". See sisaldab nõuandeid kuidas energiat säästa. Mõttele sellele, et iga "säästupanus" — kui väiksena see ka ei tundu — mängib suurt rolli sulle endale ja ka ühiskonnale.

Energisparkommittén

Spar energi det tjänar du på!